

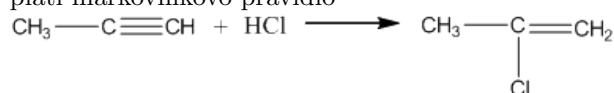
ALKYNY

- obsahují trojnou vazbu – atom uhlíku v hybridním stavu sp – lineární molekula – roviny, ve kterých leží π elektrony jsou na sebe kolmé a v jejich průsečnici leží σ vazba
- fyzikální vlastnosti podobné alkenům, pouze bod tání a varu je vyšší a rozpustnost ve vodě je větší

1 Reakce alkynů

1.1 adice

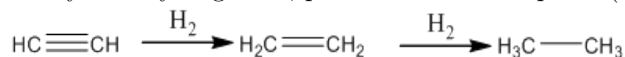
- elektrofilní
  - adice halogenu a halogenovodíku, katalyzátor – soli Hg^{2+} – naruší trojnou vazbu a ta se snáze rozpadá,
  - platí markovnikovo pravidlo

- nukleofilní –
  - nerovnoměrné rozmístění elektronů způsobuje, že na jedné straně uhlíku je deficit elektronů, v této oblasti se může navázat nukleofilní činidlo
  - adice vody a kyanovodíku, katalyzátor H_2SO_4
  - Kučerovova reakce – výroba aldehydů a ketonů:

- radikálová

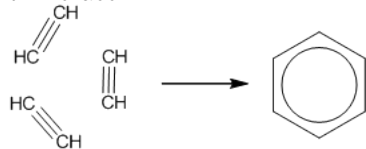
- katalytická hydrogenace, probíhá ve dvou stupních (nejprve vzniká alken a poté alkan)

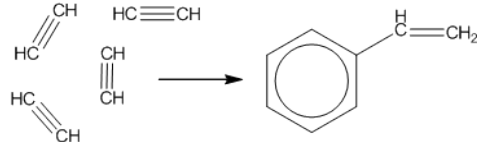
- dimerace, trimerace a tetramerace acetyleny

- dimerace

- trimerace:

- tetramerace:

1.2 substituce

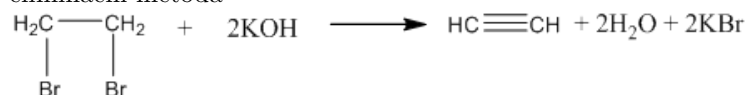
- vlivem nerovnoměrného rozmístění el. hustoty je vodík v acetyleny tzv. KYSELÝ, tedy snadno odštěpitelný a nahraditelný kovem. Při těchto substitucích vznikají soli – acetylidy
 $C_2H_2 + 2Na \longrightarrow Na_2C_2 + H_2$

1.3 oxidace

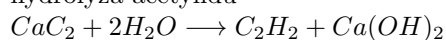
- za dostatečného množství kyslíku – vzniká H_2O a CO_2
- za nedostatečného množství kyslíku – vzniká C a H_2O

2 Příprava alkynů

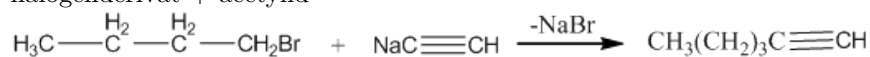
- eliminační metoda

- hydrolýza acetylidů

- halogenderivát + acetylid

3 Acetylidy

- soli acetyleny – vznikají náhradou vodíku v molekule acetyleny atomem kovu
- rozdělen podle počtu nahrazených vodíků
  - Na_2C_2 – acetylid sodný
  - NaHC_2 – hydrogenacetylid sodný
- rozdělen podle typu kovu v acetylidu
  - alkalický kov, kov alkalických zemin – vznikají přímou reakcí acetyleny a daného kovu, ochotně reagují s vodou
  - těžký kov – výbušné látky, nejsou rozpustné ve vodě